

I. Bezpieczna praca przy obsłudze owiec

Obserwacje bezurazowych zdarzeń wypadkowych podczas obsługi owiec wskazują, że duże prawdopodobieństwo urazu może występować podczas prób opanowania stada, które jest potrzebne w związku z selekcją, sprzedażą czy pielęgnacją zwierząt.

Uważa się, że owce nie rozróżniają kolorów, ale w odróżnieniu od bydła i świń mają dobrą percepcję głębokości widzenia. Natomiast mają trudności w rozróżnianiu małych detali, np. dostrzeganie wyjść „ukrytych” za częściowo otwartymi furtkami. Podczas przepędzania należy więc pamiętać, aby używane do kierowania ruchem stada furtki, były w pełni otwarte.

Owce mają silny instynkt stadny, co sprawia, że owca oddzielona od stada może się czuć zagrożona. Ponieważ nie jest w stanie bronić się, próbuje znaleźć bezpieczeństwo dla siebie będąc wśród innych owiec i dąży do tego, aby dołączyć do stada.

Jak wszystkie zwierzęta gospodarskie, owce mają tendencję do wyznaczania wokół siebie własnego terytorium. Wielkość tego terytorium i jego granice zależą od rasy, temperamentu, wcześniejszych doświadczeń, a także od kierunku, z którego zbliża się człowiek (także pracownik obsługujący). Kiedy granice tego terytorium są naruszane przez zbliżającego się człowieka to reagują w taki sposób, że oddalają się (uciekają). Taki sposób reagowania może być wykorzystany do spokojnego i bezpieczniejszego oraz kontrolowanego kierowania stadem podczas przepędzania, którego konieczność pojawia się w związku z selekcją, pielęgnacją czy sprzedażą zwierząt. Tego rodzaju prace wymagają każdorazowo odpowiedniego przygotowania i określenia sposobu przepędzania.

Podstawą bezpiecznego przepędzania owiec oraz uzyskania pełnej kontroli nad stadem jest posiadanie w owczarni urządzeń pozwalających sterować kierunkiem przemieszczania się owiec. Mogą to być urządzenia stałe jak i przenośne (ryc. 20).

Ryc. 20. Okólnik i ścieżka przepędowa dla owiec

System furtek i ścieżek do przepędzania wraz z wykorzystaniem zachowań owiec wobec ruchu pracownika obsługującego (punkt równowagi) może istotnie pomóc w uniknięciu zdarzeń, które mogłyby się zakończyć urazem. Wprawdzie masa ciała owiec jest dużo mniejsza niż bydła czy koni, to jednak spłoszone stado podczas szarżowania może przewrócić człowieka i przyczynić się do powstania urazów na skutek podeptania leżącego pracownika przez szarżujące owce. Wszelkie próby wyłapywania wybranych sztuk ze stada, które jest liczne i zgromadzone w dużych kojcach lub na okólnikach powodują duży niepokój wśród zwierząt oraz stwarzają zagrożenie urazem zarówno dla owiec, jak i dla pracowników obsługujących.

Należy pamiętać, że owce – mimo panoramicznego widzenia – nie widzą w obszarze znajdującym się bezpośrednio za zadem. Przy podchodzeniu do owcy od strony dla niej niewidocznej (od zady), można spowodować u niej niepokój, który może się szybko przenieść na całe stado. Jeśli owce nie znajdują jakiejś drogi ucieczki, to mogą szarżować na pracownika i spowodować jego przewrócenie i większą podatność na uraz. Takim zdarzeniom może dodatkowo sprzyjać śliskie podłoże. Dla bezpieczeństwa pracy z owcami ważne jest, aby pracownik miał na sobie obuwie z przeciwpoślizgową podeszwą, a także należy zadbać o stan podłoża i usuwać wszelkie śliskości nawierzchni.

Zagrożenie urazem może mieć swoje źródło podczas obsługi tryków. Trzeba mieć świadomość, że masa ciała tryków może być nawet 40% wyższa niż macierek. Uderzenie przez takiego tryka może spowodować poważny uraz. Tryki, zwłaszcza w okresie stanówki, są znacznie bardziej agresywne niż maciorki. Należy jednak zawsze zachować respekt przed trykiem. Także maciorki mogą wykazywać agresję w wyniku dostrzeżenia zagrożenia dla ich jagniąt. Swoją agresję z reguły sygnalizują zachowaniem, np. potrząsaniem głową w górę i dół, uderzaniem nogą o podłoże.

Przy pracy z pojedynczymi sztukami owiec (strzyżenie, korekta racic, kolczykowanie, szczepienie) zagrożenie urazem pojawia się przy niedostatecznym i przez to nie do końca skutecznym unieruchomieniu zwierząt. Stosunkowo skuteczne unieruchomienie owiec, pozwalające na bezpieczne wykonywanie prac pielęgnacyjnych uzyskuje się poprzez posadzenie owcy na jej zadzie i trzymanie jej w pozycji odchylonej do tyłu, aby tylne nogi nie dotykały podłoża. Często jednak, aby zwiększyć bezpieczeństwo i uniknąć urazu, tego rodzaju czynności powinny być wykonywane przez dwie osoby.